

Fig. 1. Nors. Ydre, set fra Sydøst.

V. H. 1935

NORS KIRKE

HILLERSLEV HERRED

Kongen havde endnu 1630 og 1666 Jus patronatus¹ til Kirken, der 21. Juli 1699 blev tillagt Præsten Jens Godsen paa Livstid til Kaldets Forbedring², men 8. Okt. 1721 tilskødedes Seigneur Mouritz Kønig Lelius til Nørre Ullerupgaard² (Sennels Sogn), og Kirken har siden været i Privateje. Den overgik til Selveje 1. Juni 1916.

Kirkebyen ligger i den sydøstlige, frugtbare Del af det ellers klitfyldte Vesterhavssogn, fjernt fra Kysten og nede i en Lavning ved den nu udtørrede Nors Sø. Kirkegaarden hegnes af Kampestensdiger, hvori der er mange kløvede Sten og ikke faa med Kløvningshuller. I Diget mod Nord staar en anselig muret Port (Fig. 3), formentlig opført 1626, da der købtes »1200 og to Snese« Mursten til en Port og »Stete« paa den nørre Side Kirken (Rgsk.). Den er af blandet Materiale, enkelte Kvadre, Kampesten, røde Munkesten og mindre, gule Mursten, sikkert en Del ommuret; begge Aabninger er rundbuede og falsede, Saddeltaget er blytækt. En lille Indgang i Syd har Granitstolper, en nyere i Øst murede Kampestenspiller. En †Kirkelade nævnes 1602 og et -†Benhus 1612 (Rgsk.). (Sml. S. 249).

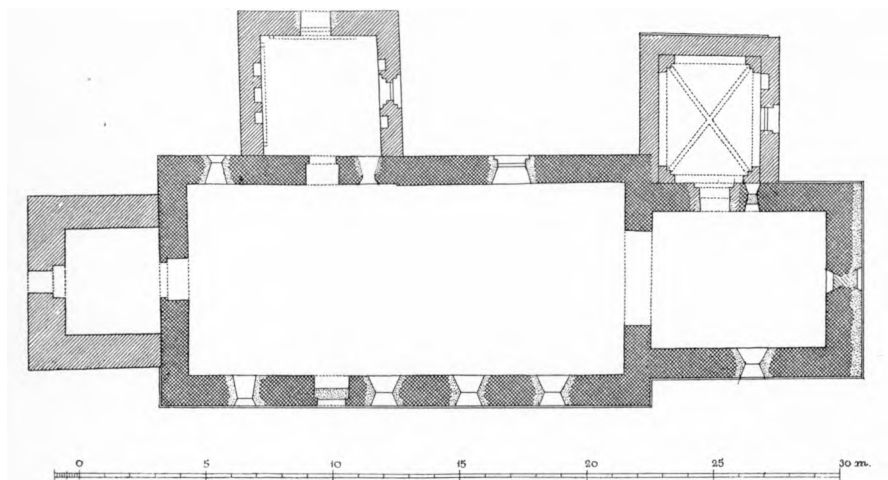

Fig. 2. Nors. Plan. 1 : 300. Maalt af C. G. Schultz 1936.

Bygningen bestaar af Kor og Skib fra romansk Tid samt tre Tilbygninger, Sakristi (senere Gravkapel, S. 258), Vaabenhus og Taarn, alle sengotiske.

Den romanske *Granitkuaderkirke*, Kor og Skib, har under Koret Sokkel-skifte med Rundstav under Skraakant (S. 216, Fig. 14). Samme i Dimensionerne noget skiftende Profil findes ogsaa under den østre Del af Skibets Syd-mur, men ikke paa Sydøsthjørnet og paa Sydmurens vestre Del, som har almindelig Skraakant; paa Skibets Nordside er Soklen nu jorddækket. Skibets Murhøjde er o. 4,77 m over Soklen; Korets er et Kvaderskifte lavere.

Af de romanske Vinduer synes kun Korets nordre, som har Monolitover-ligger og -saalbænk, at være bevaret fuldstændigt og paa oprindelig Plads, dog blændet i Lysningen. Fra Sakristihvælvet ses, at Vinduet (ydre og indre Bredde 62, indre Højde 170 cm) og Murværket omkring det staar uomsat, Stenene blanke, Fugerne ganske smalle, under 0,50 cm. Korets Østvindue staar som indvendig Blænding med Overligger og Saalbænk (H. 178 cm, Br. 92), udvendig sporedes det endnu i 1875 (M.-Petersen); ved Østgavlens Omsætning 1890—91 markeredes det med en smiget Blænding, der har Kile-stensstik som de nye Sydvinduer. I Skibet er der baade paa Nord- og Syd-siden, henholdsvis 83 og 176 cm fra Vestvæggen et Vindue af romanske Kvadre (H. o. 172—176 cm, Br. o. 90—92), det nordre med rundstavpyrdet Overligger, hvis Overhjørner er falsede. De nævnes 1875, men er begge omsat udvendig og afrettet indvendig ved Istandsættelsen 1890. Af de ved denne Lejlighed udførte Opmaalinger fremgaar, at den rundstavprofilerede Vest-karm af et andet oprindeligt Sydvindue dengang stod bevaret i tre Skifters Højde o. 5,75 m fra Skibets Sydøsthjørne. Endelig ses paa Skibets Nordvæg et 178 cm højt, 82 cm bredt Vindue, der nu mangler ydre Smig og tjener som

Varmerist for den i Vaabenhuset indbyggede Kaloriføre³. Efter det anførte maa der oprindelig have været tre Vinduer i hver af Skibets Langmure, det ene Par Vest for Dørene. Af nedtagne Overliggere er en 162 cm lang Monolit indsat nederst i Sakristiets Østmur, og i en Stendyngge udenfor Kirkegaardens Nordvesthjørne ligger liere brudte, deriblandt Dele af to med Rundstavprofil i Bueforkanten.

Langsidernes 110—14 cm brede Døre, af hvilke i hvert Fald den søndre, der nu er tilmuret, ikke bryder Soklen, er begge retvinklede med lige Overliggere. Foruden disse to Døre har Skibet en anselig Portal mod Vest, som nu giver Adgang til Taarnrummet. Den er retvinklet, 135 cm bred, og dens indvendige Overligger kronet af et halvrundt, 25 cm dybt, glat, nu hvidkalket Tympanonfelt med Buestik af kilehugne Kvadre (sml. S. 9, Fig. 2). De omgivende Kvadre viser, at Portalen staar paa oprindelig Plads. Med Undtagelse af S. Thøgers Sognekirke i Vestervig (Refs Hrd.) vides ellers ingen anden romansk Kirke i Tisted Amt at have haft Vestportal.

Paa en Kvader over Korets Østvindue findes et fremspringende, 15 cm højt Hovede, meget raat, med kraftigt markerede Øren. Talrige Kvadre har Stenhuggerfelter. Paa en enkelt Sten i Korets Østmur ses to diagonalt anbragte Firkanter og i de to andre Hjørner en skaalformet og en halvrund Fordybning; andre Firkanter findes paa Korets Syd-og Skibets Nordmur, og et halvrundt Felt ses paa Skibets Sydmur, de sidstnævnte er placerede ved Kanten af Kvadrene. I en romansk Kvader paa Taarnets Vestside er der en Fordybning formet som en Hestehov (9 x 11 cm), og højt sammesteds sidder en Kvader med Skaktavlmønster.

I det *Indre* (Fig. 5) er Væggene, ikke blot den vestre, men overalt baade i Kor og Skib klædt med Kvadre. Et Spring i Murflugten noget Øst for Norddøren stammer sandsynligvis fra en delvis Omsætning af Kvadrene her. Den anselige Triumfbue, der er uden synlig Sokkel, har ensartet profilerede Kragsten (S. 216, Fig. 2) med en Huling mellem Rundstave. Østenderne er glatte. — Kirkens Taggavle er som sædvanlig af raa Kamp.

Tilbygninger og Ændringer. Det ved Korets Nordside tilbyggede *Sakristi*, vel fra Tiden henimod 1500, er forneden helt kvaderklædt, men ellers af gule Munkesten i Munkeskifte; under Nordmuren ligger den fra Koret udflyttede Sokkel. Et fladbuet Vindue mod Øst er noget omdannet i Lysningen; Taggavlen har tre spidsbuede Høj blændinger over et Savskifte (Fig. 4). Rummet, hvortil der er Adgang fra Koret gennem en fladbuet Dør, dækkes af et samtidigt Krydshvælv med Halvstens Ribber og spidse Vægbuer, hvilende paa dobbeltfalsede Hjørnepiller med Kragskifte i Vederlagshøjde. I Østvæggen en lille Gemmeniche.

Vaabenhuset foran Norddøren er helt af gule Munkesten i Munkeskifte og

H. M. 1935

Fig. 3. Nors. Kirkegaardsportal (S. 246).

V. H. 1935

Fig. 4. Nors. Sakristi (S. 248).

sikkert jævnaldrende med Sakristiet. Døren er rundbuet, men omdannet udvendig; en fladbuet Østglug er nu blændet og erstattet af et fladbuet, til begge Sider falsat Vindue. Taggavlen har nær Toppen et kort Savskifte under en lille Cirkelblænding. Det Indre, hvor der i Øst og Vest findes henholdsvis to og tre smaa, foroven aftrappede Vægnicher, har tidligere været overhælvvet, men mellem 1875 og 1878 er Hvælv nedbrudt og erstattet af et fladt Loft; levnet er kun Vægbuerne i Nord og Vest. — Et Benhus med Hængsel for, der nævnes 1612 (Rgsk.), har næppe været nogen selvstændig Bygning paa Kirkegaarden, men snarere en Trækasse⁴, staaende i Vaabenhuset, til at gemme opgravede Ben i.

Det ret slanke *Taarn* er paa Syd- og Vestsiden klædt med romanske Kvadre helt op til Glamhullerne. Sokkelkvadre ses dog ikke, end ikke over Sydsidens blottede Syldsten. Nordmuren viser da ogsaa, at Taarnet først er rejst i sen-gotisk Tid; den er over syv Kvaderskifter muret af gule og røde Munkesten i Munkeskifte, og samme Murteknik ses i Klokkestokværkets Indervægge. Skønt der 1717 nævnes Reparation af et Glarvindue i Taarnets Vestsides⁵, har dets nedre Dele nu ingen Vinduer eller Aabninger undtagen en lille, firkantet Vestdør, yderst overdækket med en romansk Saalbænksten og indenfor den med Gravsten Nr. 3. Oprindelig har Taarnrummet sikkert kun været tilgængeligt gennem Skibets romanske Vestdør, der tjener i Taarnbues Sted. Der er kun lagt Gulv over Klokkestokværkets Bjælkelag, hvortil indre Træstiger fører op. Af de rundbuede, falsede Tvilling-Glamhuller er de to nordre bevaret i oprindelig Stand, medens de andre er fornyet. Taarnet krones nu af et højt, blytækt, let udsvajet Pyramidetag.

Kirkeregnskaberne omtaler hyppigt Reparationer især paa Taarnet⁶. Saaledes 1640, da der opmuredes et Stykke Mur paa Nordvesthjørnet og paa

Vestsiden fra Grundvolden til midt paa Taarnet med hugne Sten. I Kirkebogen anføres: »Den 24de Maj 1752 blev Klokken her i Kirken nedtaget, fordi den vestre Side af Taarnet skulde opmures fra Grunden af, men saa snart Taarnet var færdigt den 9. Oktober, og den Sten, som var udskreden paa den søndre Side af Lavkirken (Koret), blev udtagen den 13de næst efter, fandtes i Muren noget Honning, det Murmesteren Peder Grishave aad af og inden 24 Timer derefter døde, og (Stenen) blev sat i sit forrige Sted af Chr. Bødker i Thisted den 23de Oktober 1752«⁷. Ifølge Traditionen er Taarnet ombygget af Materialer fra den i 1794 nedlagte Torup Kirke⁸ (Vang Sogn, Hundborg Herred), og det er muligt, at en Del af Kvaderklædningen stammer herfra, maaske ogsaa en Del af Egetømmeret i Pyramidetaget, der bærer Spor af tidligere Anvendelse.

Bygningen præges baade i det Ydre og Indre af en Hovedistandsættelse 1890—91 (Arkitekt F. Uldall). Skibets Sydmur, i hvilken der i nyere Tid mod Øst var indsat to rundbuede, falsede Murstensvinduer (eet i Koret), nedtoges til disses Saalbænkshøjde; i Stedet fik Kor og Skib ny-romanske Kvadervinduer med Jernstel og blysprossede Ruder, Korets Østgavl omsattes, hvorved dens Murtykkelse sikkert blev noget større end før. — Kvadermurene staar blanke, paa Nordsiden dog med kalket Gesimsstriben og Vinduesindramninger; hvidkalket er desuden den synlige Del af Skibets østre Taggavl, der øverst, over den gamle Tagflade, har moderne Udkragninger (sml. Fig. 1), samt alle Murstenspartier undtagen Vaabenhusgavlen. Tagværkerne, som med Undtagelse af Taarnets alle er fornyede, men efter gammel jysk Skik viser Spærfodskonstruktionen i Gavlen, er blytækte; flere af Blytavlerne bærer Aarstal og Blytækker-Initialer, f. Eks. paa Skibets Sydside 1891, to paa Skibets Nordside 1897, en tredje har Bogstaverne NK og vistnok HB, en paa Sakristiet, Vaabenhuset og Taarnet 1925. I det Indre staar Kvadervæggene siden Hovedistandsættelsen rensede; Koret har gipset Loft, Skibet Brædder over Bjælkerne.

KALKMALERIER

Efter en i Nationalmuseets Arkiv værende Blyantsskitse af Søren Abildgaard var der »paa Væggen ved Prædikestolen mod Choret« malet to Adelsvaaben med Skriftbaand, omgivet af en Kantliste, samt Aartallet 1582. Det ene var Slægten Røds, under hvilket Bogstaverne L O F (Las Ovesens Fædrene), det andet Slægten Munks til Kovstrup (Hassing Hrd.) med Bogstaverne M M D. Ad anden Vej kan der ikke paavises nogen Slægtskabsforbindelse mellem disse to Vaaben. Las Ovesens Moder tilhørte Slægten Smalsted, og hans Hustru var af de Vognsener (jfr. Prædikestol S. 252). Det maa da antages, at Lars Ovesen Rød har været gift to Gange; se ogsaa S. 258 f.

Fig. 5. Nors. Indre, set mod Øst (S. 248).

V. H. 1935

INVENTAR

Alterbord, romansk, muret af Granitkvadre ligesom den skraakantprofilerede Dæklade, der maaler 135 x 100 cm. Ved Kirkens Istandsættelse 1891 var Pladens Overside tilgængelig, og ved denne Lejlighed aabnedes den af en hvid Sten dækkede *Helgengrav*, der rummede et Relikviegemme af Bly med syv Bensplinter indsvøbt i syv forskellige Silkeklude af forskellig Farve, de fleste røde. Spredt paa selve Bordet fandtes 10 Sølvmonter fra 1500'erne⁹, antagelig Offerpenge, der har forstukket sig.

†*Alterklæder*. 17 Alen broget Legatur (Bomuld eller groft Silke) indkøbtes 1635 for 21 Dir. og 2 Sk. 1719 var Alterklædet af blommet Atlask med Sølvkniplinger (Rgsk.).

Altartavlen er et Maleri af Kristi Opstandelse, sign. A. Dorph 1883, i samtidig af F. Uldall tegnet Ramme i ny-romansk Stil, nu malet mørkegraa med kraftig Staffering i Guld og Farver. Den tidligere †Tavle var ifølge Uldall »uden al Interesse med et smagløst Maleri«.

Altersølv. *Kalk*, sengotisk fra o. 1500—50, med sekstuget Fod, hvis lodrette Standkant har et gennembrudt Trebladsmønster vekslende med tre Huller; sekskantet Skaft med karreret Vinduesmønster og kraftig, fladtrykt Knop med seks Rudebosses, hvorpaa graverede Minuskler: »Ihesus« paa kar-

reret Bund; paa Over- og Undersiden spidse Bladflige med graveret Stavværk, ligeledes karreret. Under Bunden graveret to Bomærker og senere tilføjet: »W 39½ Lod«. Paa Foden et i nyere Tid graveret Kors. Den høje, stærkt udsvajende Kumme, der har Mestermærke for Tistedguldsmiden Sund samt Stempel: »13½ L«, er sikkert samtidig med *Dysken*, der bærer samme Stempler og indprikket Aarstal 1848; paa Kanten Cirkelkors og Jesusmonogram. †*Tinkande* købtes 1619, vog 6 Skaalpund (Rgsk.). †*Tinflaske*, anskaffet 1621, nævnt 1688 og 1719 (Rgsk.).

Sygekalk, ny-romansk, 11,2 cm høj, med rund Fod, rundt Skaft, rund, fladtrykt Knop og højt, udsvajende Bæger; Mestermærke for Sund. 1688 omtales en †*Sygekalk* af Tin (Rgsk.).

Alterstager fra o. 1590, svarende til Tistedts tidligere Stager (sml. S. 41, Fig. 10), men 48,5 cm høje; over den profilerede Fodskaal har Skaftet et noget fladtrykt Kugleled, herover atter et halvt Kugleled under en slank Baluster med Midtringe; Lysetorn af Malm. 1688 nævnes, at Stagerne vejede 2 Lispund og 12 Skaalpund; 1696 »færdiges« den ene Stage, der var sønder, i Aalborg (Rgsk.).

†*Messehagel*. 1642 købtes Fløjls og Guldkiplinger hos Herman Strich i Aalborg og forarbejdedes af Povl Skræder i Tisted (Rgsk.).

†*Fyrpande* repareredes 1613 (Rgsk.).

Font (Fig. 10), romansk, af Granit, af Tybotype, men firkløverformet med næsten lodrette Sider; Tvm. 59—74,5 cm. Paa Kummens Overkant er hugget 4 smaa, græske Kors. Afløb midt i Bunden. 1878 var Fonten oliemalet (Uldall).

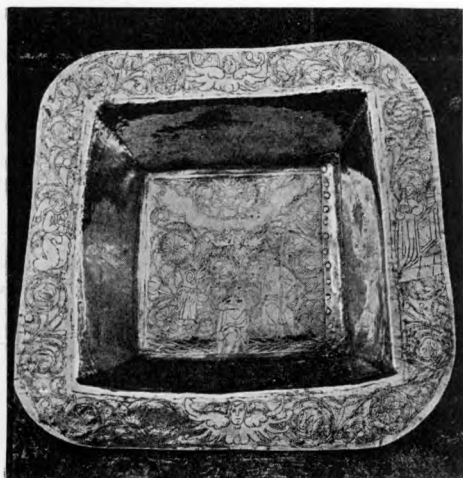
Fad (Fig. 6) fra o. 1650, firkantet med afrundede Hjørner, 57 x 57 cm og 14,5 dybt. I Bunden ciseleret Kristi Daab, paa Randen Bebudelsen, alt indspundet af Blomsterranker med Tulipaner, Nelliker m. m.

Daabskande fra o. 1850, af Kobber; under Bunden stemplet C. Smidt.

†*Korgitter*. 1630 gjordes et Sprinkelværk af Vognsrud og Egebord (Rgsk.).

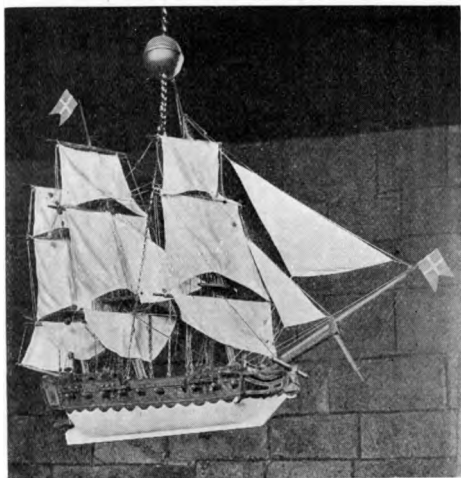
Korbuekrucifiks (Fig. 12) fra o. 1500; den legemsstore Figur har turbanagtig Tornekrone, krøllet Haar og Skæg, lukkede Øjne; Munden staar aaben med synlig Tunge. Armene er knap strakte, Knæene bøjede; det stærkt foldede Lændeklæde er forsynet med to Smaaflige, en til hver Side, den ene flagrende bag om Laaret. Nyere, naturalistisk Overmaling. Nyt Kors. Nu ophængt paa Skibets Sydvæg.

Prædikestol (sml. Fig. 5) i Renaissance, fra o. 1590—1600. De 5 Storfelter har Hestesko-Bueslag over riflede Pilastre med Listekapitæler; i Buehjørnerne Akantus-Treblade. I to af Felterne er paasat smaa Træplader med Adelsvaaben (sml. Kalkmalerier), hvis Hjælme er opløst i Løvværk, hvori Bogstaverne L O og D I, henvisende til Las Ovesen Rød til Lykkegaard (Horns Hrd.) og Søborg (i Sognet) og Hustru D . . . Jensdatter (Vognsen) af Stens-

V. H. 1985

Fig. 6. Nors. Daabsfad (S. 252).

V. H. 1935

Fig. 7. Nors. Kirkeskib (S. 255).

bæk (død 1587)¹⁰. Baade de øvre og de nedre Smalfelter er glatte. Paa Hjørnerne staar korintiske Søjler med Bladskeder (sml. Arup Altertavle S. 210); i et af Postamentfelterne er indskaaret et Monogram, der skal opløses N I T h, muligvis en Snedkersignatur. Hængestykkerne er fra o. 1800; Underbaldakiniens Ribber løber ned paa et Menneskehoved. Regnskabet fra 1712 meddeler, at Bunden og Foden under Prædikestolen fornyedes af Jens Christensen, Snedker i Nors. Ny Opgang; en $\dagger$ Dør til den tidligere Opgang skænkedes 1717 af Præsten og stafferedes af P. Kisler (Rgsk.). Den sekskantede Himmel, der er samtidig med Stolen, har Trekantgavle og Hjørnespir med Kugler. Stolen blev opmalet 1929 paa Grundlag af en Staffering fra o. 1850 med ældre Elementer, i Storfelterne Smaafigurer af Evangelisterne mellem Skyer (sml. Hjaremaal), i Frisefelterne symmetrisk Rankeværk, i Postamentfelterne: Salige de som høre Guds Ord etc.; Vaaben, Indskrifter og Ornamente staar i Guld, ellers er graat fremherskende.

Stolestaderne er nye med mørk, rød Staffering. Et Par af de gamle Stadegavle, vistnok fra 1635, er anvendt i et Skillerum i Taarnet; de har Trekantgavle med udskaaret, ottedelt Cirkel mellem smaa, fordybede Treblade. 1629 gjordes en $\dagger$ Stol til dem, som sig forse. 1635 gjorde to Snedkere i 73 Dage alle Karle- og Kvindestole; 1712 gjorde Jens Christensen, Snedker i Nors, 21 nye Døre paa Mandsstolene (Rgsk.).

Degnestol, udført 1641 af Oluf Snedker i Tisted (Rgsk.), med udsavede, svajede Endestykker, der foroven afsluttes af en Dobbeltvolut; enkel Forside med Fyldinger og højt Rygpanel, hvorpaa nyforgylt Fraktur : »Siunger oc leger for Herren i Eders Hjerter«; iøvrigt egetræsmalet.

Dørflojen til Sakristiet er sikkert fra o. 1750; forneden har den en stor, fir-

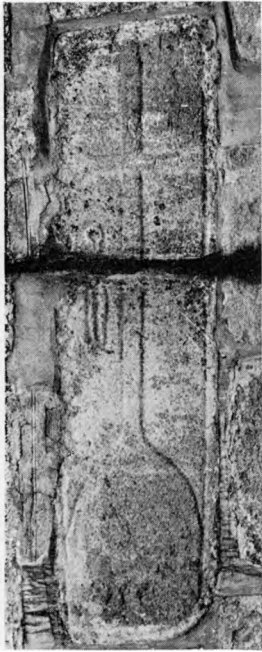
Fig. 8. Nors. Vestpulpitur 1641 med Malerier fra 1679 (S. 254).

kantet Fylding med simpel Listeprofil, foroven enkle, drejede Søjler; gammelt Laasetøj.

Pulpitur (Fig. 8) i Skibets Vestende. 1641 fik Oluf Snedker i Tisted Betaling i 11 Uger for at lægge en Part af Storchimel (o: Skibets Loft) og Pulpitur at omlægge med Stolper under og Panel forpaa. Brystværnet har syv kvadratiske Fyldinger i Æggestavrammer, adskilt af to og to bøjleformede Knægte, der er forsiret med overlagte, paa en Snor trukne Skiver og forneden ender i Dyrefødder. I Storfelterne Malerier fra 1679, fra Syd: 1) Landskab, 2) Nors Kirke med Stubmølle i Baggrunden, 3) Landskab, 4) Herregaard ved en Fjord, hvorpaa stort, tremastet Skib, 5) Landskab, i Baggrunden Kirke med højt Spir, 6) Landskab og 7) Herregaard med rundt Taarn og løgformet Spir. I de øvre Smalfyldinger Ps. 33, 1—4, i de nedre Ps. 34, 2—5 malet med gul Fraktur paa sort Bund, samt Aarstallet for Stafferingen, hvorunder ^(?).

†*Pulpiturer*. 1) I Regnskabet for 1621 omtales en Trappe til »Popelturet«.

2) 1715 anbragtes et nyt Pulpitur over Kvindestolene; Snedker Niels Andersen Baun, boende i Skinnerup, sluttede Kontrakt 7. Okt. 1714; det skulde have 8 »Stafler«, fornøden Underværk og sin Panel oven om med Spejle og andet smukt Arbejde, »alt paa det smukkeste og netteste mig muligt, gjort«, samt Stole, Trappe og Opgang. I den østre Ende skulde gøres en Afdeling til en lille Stol med Sprinkelvinduer af Træ til at drage op og ned; Arbejdet var færdigt 7. Juni 1715. Pulpituret stafferedes 1717 for 26 Daler, vistnok af

E. M. 1936

E. M. 1936

E. M. 1938

Fig. 9. Romansk Gravsten
(S. 256).

Fig. 10. Nors. Font
(S. 252).

Fig. 11. Romansk Gravsten
(S. 256).

P. Kisler¹¹, »med forsvarlig Maling og Emblematibus« (Rgsk.); hertil gav Præsten og Sognefolkene 14 Sietdaler¹².

Pengeblok, lille og uanselig.

Pengetavle, stor, med udsvejfet Opstander, rødmalet.

†*Almissepøse* anskaffedes 1611 for 23 Sk. (Rgsk.).

Præsterækketavle, malet 1717 (Rgsk.); Topstykket er udsvejfet, Vingerne har malet Bladværk og Nedhænget en stor Druelase.

Lysekrone, lille, af Messing, med seks Arme, nævnt 1719 (Rgsk.).

Kirkeskib (Fig. 7) fra 1700'erne, fregatrigget, muligvis det, der nævnes 1719 (Rgsk.).

Klokke 1842. Under en Frise med Egebladkrans et Vers. Paa den modstaaende Side: »Bekostet omstøbt 1842 af Nors Sogns Beboere som Kirkens Eiere«. Forneden: »Støbt af P. P. Meilstrup i Randers«. Paa hver Side af Klokkebrystet en Krucifiksfigur med I N R I i Skriftbaandet. Tvm. 107 cm.

†*Klokke*. 1601 bevilgedes, at en ny Klokke bekostedes (Rgsk.).

GRAVMINDER

Epitaf, se Thomas Thomsens Begravelse S. 258. Talrige *Blikplader* med Gravskrifter er ophængt i Kirken over Pulpituret.

Gravsten. 1) Romansk, af Granit, 100 x 35 cm, skriftløs med et stærkt forvitret Reliefkors i forsænket Felt, omgivet af en glat Ramme langs Stenens Kant. Indsat i Taarnets Nordmur.

2) (Fig. 9) Romansk, af Granit, 150 x 44 cm, skriftløs med et slankt Reliefkors paa kubeformet Golgathahøj; ved Siden af Korset en Uldsaks. (Løffler: Gravsten Tavle XII, 67). Indsat i Taarnets Sydmur.

3) (Fig. 11) Romansk, af Granit, synlig Længde 125 cm, synlig Bredde 44, uden Indskrift; langs Siderne Rundstave; Midtfladen optages af et slankt Reliefkors, hvis Stamme er formet som en Tovstav og forneden gennem et Kugleled formidles til en Golgathahøj med konvekse Sider. Ved Siden af Korset et kort Sværd med rund Knap, vandret Parerstang, bredt, næsten spidsovalt, midtrillet Blad. Sikkert fra samme Værksted som foregaaende. Indsat som Dæksten indvendig i Taarnets Vestdør.

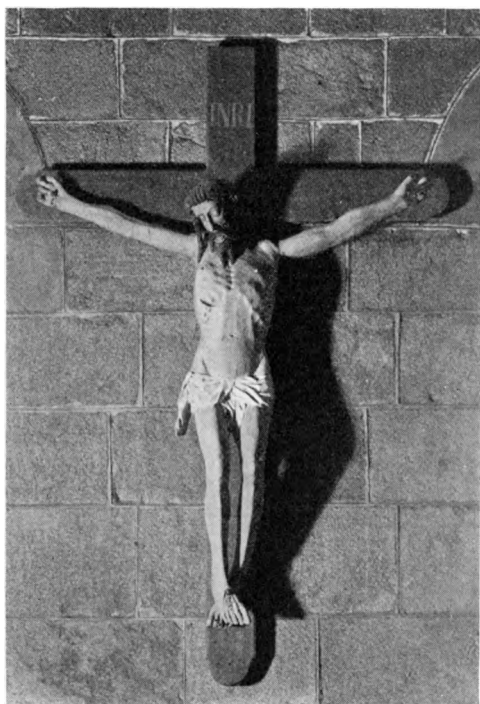
4) o. 1831. »Saar- og Beenbrudslægen Peder Christensen Kudsk«, født 1765, død 23. Dec. 1831 og hans Hustruer, Enken Karen Christensdatter, død 1789 og Dorthe Christensdatter Schaarup, født 1764, gift 1789 og død 1815. Rødbrun Kalksten, 205 x 140 cm, med ovalt Indskriftfelt, flankeret af to Kvinde-skikkelser; foroven vinget Timeglas, forneden Kranie, i Hjørnerne Evangelist-medailjoner, der viser, at en ældre Gravsten fra 1700'erne er blevet benyttet. Stenen ligger paa Kirkegaarden Vest for Taarnet ved Siden af nyere Gravminder over Niels Kudsk, Ane Kirstine Kudsk, født Stentoft og Peder Kudsk, der viser, at Professionen er gaaet i Arv i Slægten¹³, over hvilken der ligeledes findes Blikskjolde ophængt i Kirken.

5) o. 1845. Knud Chr. Høier, Sognepræst for Nors og Tved, født 17. Juli 1765, død 10. Febr. 1841, og Hustru Mette Margrethe, født Hertel, født 6. Marts 1766, død 7. Jan 1845. Graa Sandsten, 170 x 88,5 cm, med fordybede Versaler. Paa Kirkegaarden mellem Skib og Vaabenhus.

†*Gravsten.* Sikkert romansk, laa 1875 ved Dørtærskelen til Skib eller Vaabenhus, »en halvtudslidt Granitsten med et Kors« (M.-Petersen).

Oberstløjtnant Thomas Thomsens Begravelse er 1750 blevet indrettet i Sakristiet, der tidligere havde tjent som Begravelse for Søborgs Ejere (sml. ndf.).

Paa Nordvæggen, omgivet af en kalkmalet, blaa Draperidekoration er opsat et o. 260 cm højt *Epitaf* (Fig. 13) af Sandsten i blandet Barok-Rokokostil. En forkrøppet Fodliste, hvorunder der er Hængeværk med to Englehoveder, bærer en lille Indskrifttavle af sort Marmor i spinkel, buet og knækket Rammeliste, hvis Linjevirkning varieres i den bredt dominerende Sandstensramme med dens symmetrisk ordnede Rocailler og Blomsterfestons. Mellem Skrifttavlens og Storgesimsens Buer findes en Kartouche med de afdødes Vaaben (Mandens Kobberslangen, Hustruens skraat delt med Papegøje i højre, Enhjørning i venstre Felt; begge Hjelme vingede).

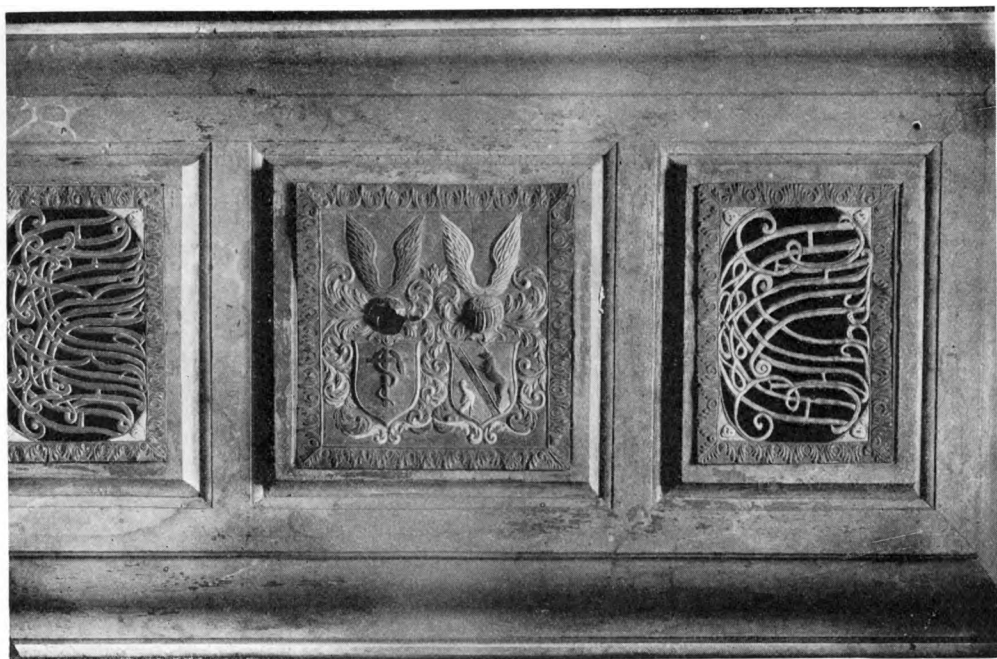
E. M. 1936

Fig. 12. Nors. Korbuekrucifiks
(S. 252).

E. M. 1936

Fig. 13. Nors. Epitaf over Oberstløjtnant
Thomas Thomsen, død 1749 (S. 258).

E. M. 1936

Fig. 14. Nors. Træramme med indsatte Messingplader, over Oberstløjtnant Thomas Thomsens
Gravkælder (S. 258).

Paa Bueslaget som Topfigur en siddende Engel, flankeret af Kartouche-skjolde med Initialerne T T og A E H. Sandstenen er marmoreret med Detailler i Guld. Indskrift med fordybede, forgyldte Versaler: »Herunder hviler Oberste Lieutenant Thomas Thomsen tie(!) Nørre Ullerupgaard, fød i Kallundborg d. 22. Martii Ao 1696; aulet af Borgemester Thomas Iensen og Ingeborg Hegelund; kom Ao 1713 i Kongl. Militair Tienneste, døde d. 6. Iuly Ao 1749, levede 53 Aar, 3 M. 3 U. □ D. med sin Frue, Frue Anna Elisabeth Hofgaard, fød i Helsingør d. 13. Apr. Ao 1673 af Toldcam(m)ereer Hans Hofgaard og Marie Sørensdatter. Ao 1704 kom i Ægteskab paa Nørre Ullerupgaard med Seign. Paul Pedersen, som døde sam(m)e Aar. Ao 1706 2den [Gang] gift med Hr. Cancellieraad Mouriz König Lelius, der døde Ao 1731, og med ovenanførte kom(m)en udi 3die Ægteschab Ao 1733 d. 11te Sept. Døde d. □ Ao 17□, levede □ Aar □ M. □ U. □ D.¹⁴

Kaarde, nu 18 cm lang, idet Klingen er brækket, med enkelt Haandbøjle og stor Parerplade af forgyldt Metal; ophængt ved Epitafiet.

Begravelsen, i hvis »over 4 Alen dybe Rum« der 1875 fandtes »Resterne af 3 à 4 Lig, hvis Ben laa adspredte i Uorden paa Gulvet«, dækkes af en *Træramme* (Fig. 14), formet som Laaget til en Ligkiste, 259 x 132 cm. I Stedet for Fyldinger er indsat tre Messingplader, den midterste med de samme to borgerlige Vaaben som paa Epitafiet, de to andre med gennembrudte Spejlmogrammer 1) T T A E H og 2) M K L A E H (Thomas Thomsen—Anna Elisabeth Hofgaard og Mouriz König Lelius — Anna Elisabeth Hofgaard).

I Begravelsen var ifølge Danske Atlas »fordum begravet Laurids Offesøn (Las Ovesen, sml. Prædiketol S. 252) til Søgaard og hans Frue, ligesaa Christen Prip« (Ejer af Søgaard 1609)¹⁵.

Kisteklader. 1) Anders Nielsen Lyngby, Kapellan i Thisted i 12, Præst i Rerr(!) i 24 Aar, død 1702, 76 Aar gammel.

2) Bent Curtz, Provst og Sognepræst for Nors og Tved Menigheder, født i Aalborg 1702. »Hans Fader var den velædle Mand fordums Negotiant i Thisted Niels Bentzon, hans Moder den velædle Else Peders Datter«; gift

1) med Elisabeth Sophia Toldorph i 7 Aar (en Søn, tre Døtre), 2) med Anne Kierstine Hvirtendahl i fire Aar (to Døtre); død »efter 46 Aars Embede« 12. Aug. 1780. Ærevers.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1593—1647, 1686—1719, div. Aar (L.A. Viborg). — Museumsindberetninger af Magnus-Petersen 1875, C. A. Jensen 1920, M. Mackeprang og E. Moltke 1936. Revideret af C. A. J. og E. M. 1938.

Chr. Heilskov: Personalhistoriske Indskrifter fra Hillerslev Herred, i AarbThisted. 1912. S. 5 f. — F. Uldall: Optegnelser om de danske Landsbykirker II. 1878. S. 112 (NM). Sa. Opmaalinger og Ombygningsplaner 1890 (NM).

¹ Fortegnelser over Danmarks Kirker o. 1630 og 1666 (RA). ² Matriklen 1664 med Tilføjelser (RA). ³ I Aarbøger. 1894. S. 217 meddeler Uldall, at han ved sit Resøg havde konstateret Vinduet fra Vaabenhusloftet. Hans Udtalelse sammesteds, at Nord-siden næppe har haft mere end to Vinduer, savner Grundlag. ⁴ Sml. M. Mackeprang: Vore Landsbykirker. 1920. S. 101. ⁵ Kgl. Maj. beholdne Kirker 1720 (RA). ⁶ Af ældre Reparationer nævner Regnskaberne desuden 1612, da en Murmester selvanden murede 78 Dage paa Taarnet og opsatte et stort Stykke paa Kirkens Sønderside m. m., 1633, da en Murmester opmurede et ganske stort Stykke Mur paa Sydøsthjørnet, 1637, da to Murmestre i 22 Dage arbejdede paa Taarnets Sydside, 1638, da to Murmestre opmurede Taarnets Sydvesthjørne og Vestsiden til det øverste. 1640 blev Nordvesthjørnet og Vestsiden fra Grundvolden til midt paa Taarnet atter opmuret med hugne Sten, men 1694 ser det ud til, at man har opgivet at faa den udsatte Havsides Kvadre til at blive paa Plads; Chr. Christensen, Murmester i Nors, fik da »80 Slettedalere for Taarnet paa Vestsiden fra øverst til nederst, med Nordvest og Sydvesthjørner, saavel som et Stykke Mur paa den sønder Side og Sydøsthjørnet fra Storkirken og op til det øverste, item Nordøsthjørnet og østre Side, alt tilhobe, den gamle Ydermur, som er forraadnet, at nedbrække og igen med nye Mursten indmures«. Men allerede 1719 blev forrige Aars indkøbte Kalk og Sten delvis forbrugt til vestre Side af Taarnet (Kgl. Maj. beholdne Kirker 1720). ⁷ AarbThisted 1912. S. 24. ⁸ Nedbrydningen af Torup skete ifølge Trap (1. Udg. 1859, Rd. II. S. 125) i Aaret 1794. Magnus-Petersen angiver Aaret 1792 og meddeler, at en Del af Taarnkvadrene stammer fra Torup Kirke. Uldall noterer ved sin første Undersøgelse af Nors (1878), at Kvadrene er »tagne fra den i Slutningen af forrige Aarhundrede nedbrudte Torup Kirke«; Ombygningen skal ifølge ham være sket 1796. ⁹ Dagbladet 23. Aug. 1891. ¹⁰ I Adels Aarbogen 1903 angives Las Ovesens Kone med Tvivl at hedde Christine, medens Tvivlen uden paaviselig Grund er forsvundet i Aarbogen 1936 S. 102. Imidlertid bør Indskriften paa den samtidige Prædikestol sikkert lægges til Grund for Navneopfattelsen. — De genealogiske Spørgsmaal har været forelagt Genealogen Albert Fabritius. ¹¹ Navnet utydeligt skrevet. ¹² Forklaring over Kgl. Maj. beholdne Kirker 1720. ¹³ K. Carøe: Folkekirurgi i Thy, i SamlJyHT. 4. R. II, 1 ff. ¹⁴ Smst. 4. R. III, 242. ¹⁵ Danske Atlas V, 446. ¹⁶ Sml. AarbThisted. 1912. S. 5 f.

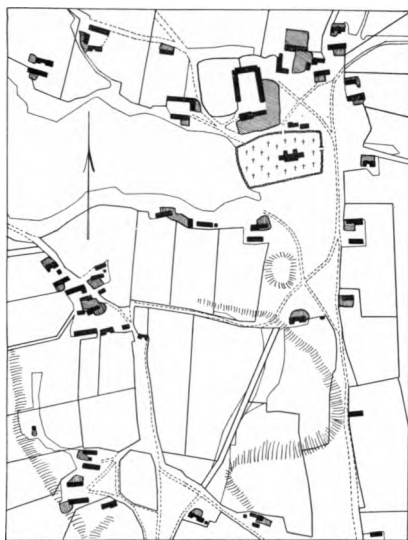

Fig. 15. Nors 1787.